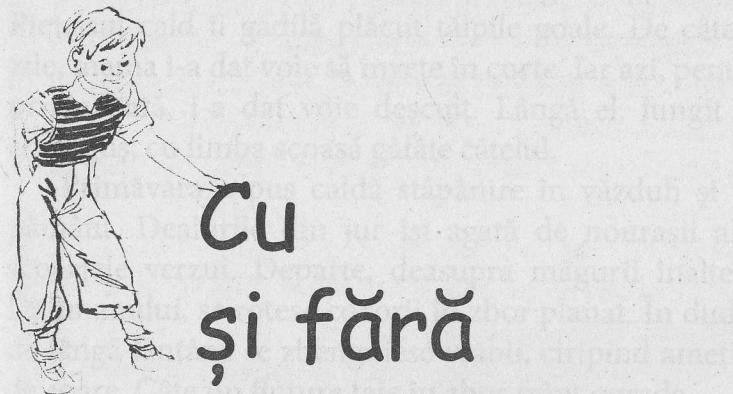

Mircea Sântimbreanu

Cu și fără ghiozdan

REGIS

Cuprins

DE CE?.....	3
DEMOSTENE.....	9
DECEMBRIE	13
E GREA GEOMETRIA?.....	18
POȘTAŞUL.....	23
O TEMĂ GREA.....	32
EXAMENUL LUI GRIGUȚĂ.....	39
SPORT, ARTĂ ȘI ISTORIE	48
LA TELEFON	55
SUFLEȚELUL ÎNVĂȚĂ.....	60
UN VOCABULAR	
LITERALMENTE BOGAT	66

CEA MAI INTERESANTĂ ACȚIUNE.....	74
„NECUNOSCUT LA ADRESĂ”	79
FĂT-FRUMOS.....	87
VIZITĂ DE POLITEȚE.....	97
ZILE DE VACANȚĂ.....	107
A DISPĂRUT EMINESCU!!!.....	116
MICI DIFERENȚE MARI	128
UN AMBIȚIOS.....	136
CEA MAI VECHE GAZETĂ DIN LUME	142
E BUN PLANUL, DAR...	150

Reproduce ediția din 1956 a editurii Tineretului
Ilustrații Ion Drugă

Editura REGIS
www.regiseditura.ro
Tel./Fax: 021.222.26.16; 0744.75.65.86

DE CE?

E după-amiază. Guluță sta călare pe capra de tăiat lemne. Citește la aritmetică. Își leagănă picioarele. Pietrișul cald îi gâdilă plăcut tălpile goale. De câteva zile, mama i-a dat voie să învețe în curte. Iar azi, pentru prima dată, i-a dat voie desculț. Lângă el, lungit în rumeguș, cu limba scoasă gâfâie cățelul.

Primăvara a pus caldă stăpânire în văzduh și pe pământ. Dealurile din jur își agată de nouașii albi scoarțele verzui. Deaparte, deasupra măgurii înalte a Dălimanului, se rotesc cocorii în zbor planat. În dudul de lângă fântână se zbenguesc vrăbii, ciripind amețite de soare. Câte un fluture taie în zbor frânt ograda.

„Împărtitorul este egal cu deîmpărțitul împărțit la cât... citește Guluță cu glas tare. Dacă mărim împărtitorul de un număr de ori, câtul se micșorează de acel număr de ori. Dacă împărtitorul se micșorează”...

Cățelul strănută și-si freacă botul cu labele. „I-o fi intrat o gâză pe nări”, gândește Guluță. În jur, găinile se îmbăiază, cárâind în nisip, în înaltul albastru se aude un tipăt monoton: cocorii. Acum sunt exact deasupra ogrăzii.

Lui Guluță i s-au întepenit grumajii, privind în sus. Ochii îi lăcrimează de atâtă senin. Nu se mai satură, totuși, urmărindu-le rotirile line.

Cățelul mărâie. În fața lui Guluță stă Toni, prietenul lui, cu o greblă în mâna.

— Mergem? E trei... Băieții sunt pe lot.

— Acum învăț... M-ascultă mâine... Vino și tu mai târziu.

Toni pleacă, târșind grebla. Găinile cotcodăcesc speriate.

— Ce galăgie! Învață dacă poți! mormăie Guluță. O să învăț în grădină, pe dâmb.

Ia o pătură și-o întinde pe iarbă. Se aşează pe spate, cu fața la cer. Cocorii s-au îndepărtat. Zboară acum departe, spre șesul Țioarei. Dar Guluță n-are timp de pierdut. Se întoarce cu burta în jos și începe să citească concentrat.

— „Împărtitorul este egal cu deîmpărțitul împărțit la cât... Dacă... Dacă...”

O gâză neagră, fină, cu două brâie roșii, s-a oprit pe cotorul cărtii. O clipă își tremură antenele în aer,

apoi se repede spre figura nr. 15. S-a oprit, ca și cum ar mirosi pâinile din figură. Se plimbă în lung și-n lat pe pătură, apoi se-nfundă în iarbă. Guluță îi urmărește atent călătoria. Acum gâza se cățără pe un ciot de scaiete. Cade și iar se cățără. Guluță se apleacă peste ea:

— Vrei sus? Uite, te iau pe unghie. Nu-ți place? Poftim jos. Iar te urci? Mofturoaso! Nici tu nu știi ce vrei! Acum cobori? Coboară! Să vedem ce ai de gând.

Târându-se în genunchi, Guluță o urmărește prin iarbă. Gâza se urcă pe pomi, aleargă prin gardul de spini, apoi iar prin iarbă. Din pământul încălzit urcă, moleșitoare, o mireasmă tare de humă. După un ceas, Guluță e din nou pe pătură. Și gâza. Exact pe figura cu pâinile din carte.

— Ca să vezi cum îți pierzi vremea, mormăie Guluță. Te învârți, te-nvârți și ajungi tot de unde ai plecat... Dar eu... eu n-am timp de pierdut... ca tine.

— „Împărtitorul este egal cu deîmpărțitul împărțit la cât...”

Din curte îl strigă un băiat:

— Guluță, nu vii la lot? Punem răsadurile...

— Acum învăț... M-ascultă mâine...

„Nici aici nu-i de-nvățat, își zice Guluță. Una, două: Guluță! Guluță! Mă duc în casă”.

Guluță intră în casă. Prin geam, dincolo de râu, se vede Dălimanul.

Peste plopii din zare se zărește doar platoul cu gorunul singuratic, ce-și ridică brațele deasupra dealului, ca și cum le-ar infișe în norul sub care se-nvârtesc fără-ncetare alți și alți cocori.

„Mă duc pe Dăliman, hotărăște Guluță... Acolo pot să învăț liniștit...”

În jumătate de oră a ajuns sus. Se aşază pe iarbă. Pământul e reavă̄n. Nu s-a zbudit încă.

„Mă sui în gorun, își zice Guluță. Și acasă învăț câteodată în dud... când nu e mama acasă...”

Cu chiu cu vai, Guluță s-a cățărat. Scoate aritmetică din sân:

— „Împărtitorul este egal cu deîmpărțitul împărtit la cât... dacă se mărește deîmpărțitul de un număr de ori...”

După câteva minute i-au înțepenit picioarele. Și spinarea. Nu stă bine. Caută altă cracă. Nici asta nu e grozavă. Se cățără mai sus... și mai sus! Curând se resemnează. A ajuns în vârf.

În vale se vede orașelul. Casă cu casă. Vede chiar și casa lor cu două geamuri la stradă, dealurile mai mici din jur și Crișul Alb, ca o panglică prinsă din loc în loc de cele trei poduri ca de niște copci. Drept în față, incremenit în cenușiul zării, Muntele Găina. Răspândiți pe tot cerul, cocorii dau rotogol orizontului. Și deasupra tuturor... Guluță. Un vânt ușor îi zbârlește părul moale. Pune un semn cărții și-o vâră în sân. Privește cu nesaț depărtările. Gorunul se leagăna ușor. Lui Guluță i se pare că zboară. Apucă niște crengi ce-i stau în față. Trage de-o creangă, apasă pe alta, se apleacă într-o parte și alta și bâzăie întruna, până-i amortesc fâlcile. Se odihnește puțin, apoi pornește din nou motorul. Când o să fie mare o să se facă aviator. O să vină cu avionul tot pe aici, peste Dăliman, o să dea ocol orașului, o să

zboare deasupra caselor băieților și o să le lase scrisori... Numai să scape de aritmetică... Tovarășa învățătoare zice că fără aritmetică n-o să poată deveni aviator... De fapt, el nu vede nici o legătură între una și alta... Trage de „manșă” și bâzăie mai departe...

Deodată, dinspre Dealul Fetii apare un stol de ciori. Se-ndreaptă direct spre gorun. Guluță apucă o creangă - mitraliera - și trage: prr... prr... Ciorile bat speriate din aripi și se risipesc cronicănd. Din cer cade legănat un fulg, în timp ce „inamicul” se pierde în zare. Soarele s-a înclinat spre asfințit. Băiatul scoate aritmetica.

— „Împărtitorul este egal cu deîmpărțitul împărtit la cât. Dacă mărim deîmpărțitul de un număr de ori...”

În dreapta, sub gorun, se aude un foșnet. Nu se zărește nimic. Apoi deodată: Cucu! Cucu! Un cuc. Cucu! Cucu! Guluță coboară înfrigurat. Vrea să-l vadă. Din aluniș zbughește o pasare cenușie spre cariera de piatră. Guluță o ia într-acolo. Cucul nu se mai vede. Nu se mai aude.

S-o fi ascuns în tufele de sub peretele de var.

— Cucu! face Guluță și imediat aude:

— Cucu!

Conversația s-a încins.

— Cucu! strigă Guluță.

— Cucu! se aude răspunsul.

— Cucu!

— Cucu!

Aproape s-a inserat. Răcoarea îi pătrunde sub cămașă.

— O să vin și mâine, zice Guluță cu glas tare.

— Și mâine... se aude o voce dinspre carieră.
Guluță cumpănește. Apoi strigă cu vocea lui cea mai groasă:

— Cucu!
— Cucu! se aude tot așa de gros din vale.

Guluță deschide cartea și cu glas tare:

— „Împărtitorul este egal...” ...

— Egal!

— Cucu!

— Cucu!

Guluță s-a dumerit: ecoul...

Ajunge acasă, dârdăind. Mama îl întreabă neliniștită:

— Unde ai fost, Guluță? Te-au căutat băieții...

— Am învățat la aritmetică... M-ascultă mâine.

*

A doua zi, Guluță se-ntoarce de la școală. Soarele de primăvară strălucește cald.

Dealurile din jur își agață de nouașii albi scoarțele verzui.

Departate, se rotesc cocorii în zbor planat. Câte un fluture, în zbor frânt, taie văzduhul. Rândunelele săgetează albastrul cerului... Vrăbiile...

Dar Guluță nu observă nimic. Vine de unul singur pe Drumul Vechi și mormăie amărât:

— Toată ziua am învățat... Numai la aritmetică. Altceva n-am făcut... și când m-a ascultat n-am știut nimic. De ce? De ce?

De undeva din zăvoi, foarte aproape, se aude cucul.

DEMOSTENE

De ce i-or fi zicând băieții lui Todiriță... Demostene? Doar nu e nici o legătură... Ce legătură poate fi între copilul liniștit și palid, cu o înfațișare de fetiță, dintr-o cinsea, și furtunosul orator atenian de acum aproape 2300 de ani, care, în cloicotitoare cuvântări, îndemna poporul ca mai degrabă să moară, decât să se supună umilitoarei tiranii macedonene?

Uitați-vă și la poza acestuia din carte de istorie: înalt, cu gât vânjos, încruntat și bărbos, cu brațele amândouă întinse spre multime...

Hotărât, n-o să găsiți nici o legătură, oricât v-ați strădui. Și totuși o legătură este... O să vedeți și voi.

Lucrurile s-au petrecut cu câteva luni în urmă: era la ora de istorie.

Înflăcărat ca totdeauna, profesorul vorbea despre lupta poporului atenian împotriva hrăpărețului Filip Macedoneanul, vecinul din miazañoapte, despre viclenile planuri macedonene și despre Demostene, marele orator, care dovedise Adunării Poporului că ceea ce se vede strălucind în depărtare nu e cununa fericirii, ci jugul greu, de aramă, pe care Filip se pregătea să-l zvârle pe gâțul vestitei cetăți.

Dar auzindu-i vocea de tunet, nimeni nu bănuia ce cale spinoasă străbătuse vestitul orator.

Copil fiind, era bâlbâit, avea o voce slabă, pițigăiată.

Dar Demostene a învins aceste greutăți. Mergea pe malul mării și, ca să-și întărească vocea, declama mii de versuri, luându-se la întrecere cu zgromotul

talazurilor, ce se sfârâmau de stânci, într-un muget continuu. Vorbea ore în sir cu pietricelele-n gură, ca să-și întărească mușchii și să-și îngingă bâlbâiala.

Se înconjura cu săbii, pentru ca-n focul viitoarelor cuvântări să-și stăpânească mișcările dezordonate. Se rădea pe cap, pentru a nu fi ispitit să-și piardă vremea în oraș, unde toți cetătenii purtau plete bogate, iar cei fără chică erau arătați, în derâdere, cu degetul...

Apoi lecția s-a terminat.

— Deschideți cărțile, a spus profesorul. Citiți din manual cutare și cutare...

În clasă se auzea foșnetul cărților răsfoite. Todiriță însă nu se clintea. Ce mai e nevoie de manual? El știe totul din clasă.

Istoria e doar atât de frumoasă!... Profesorul le-a explicat atât de frumos!... E-n stare să repete totul, cuvânt cu cuvânt, pe de rost.

De la școală Todiriță a plecat de-a dreptul la Iancu. Stă pe aceeași stradă și e bolnav. Îi arată ce au de învățat:

— La aritmetică, divizibilitatea, la română, declinarea substantivului, și la istorie - zice Todiriță - o lecție foarte ușoară... despre unul Temoslenes... adică nu Teneslemos... aşa ceva, un bâlbâit... cum a ajuns vorbitor... cum urla pe malul mării cu pietricele în gură... și cu niște săbii împrejur... Păcat că n-am fost la școală. O lecție minunată.

Și Todiriță nu mai contenea povestindu-i despre Temoslenes sau Teneslemos, sau aşa ceva.

Apoi a uitat de el. Și-a amintit de-abia spre sfârșitul săptămânii, când s-a uitat în orar. Și-a scris în grabă la

aritmetică și română, apoi s-a instalat la fereastră, numărând tramvaiele ce se vedea la colțul străzii, trecând într-o direcție și alta.

— Voi n-aveti de învățat? l-a întrebat bunica.

— Avem numai de scris. La istorie e o lecție ușoară... Am învățat-o din clasă... Vrei să ți-o povestesc? Era în Grecia... acum... acum... cândva... un bâlbâit... îl chema Semilenos și se certase cu un vecin care voia să-i pună un jug de aramă; și, ca să poată vorbi, lua pietricele în gură și se rădea pe cap.

— Și dacă nu se rădea pe cap, nu putea vorbi? întrebă bunica mirată.

— Sigur că nu! Așa e scris în istoria antică.

— Da? Atunci aşa o fi... Eu n-am apucat vremurile alea...

Spre seară l-a luat în primire frățiorul său, Rică:

— Bunica mi-a spus că știi o poveste. Spune-mi-o și mie, Todiriță!

Băiatul s-a lăsat rugat, dar apoi s-a învoit:

— Ascultă. A fost demult, demult un om, îl chema... Tomi... Timostene... Și el nu putea vorbi că era mut... Adică nu chiar mut... Mai mult bâlbâit... și toată ziua ba se ducea pe plajă, ba se rădea pe cap, ba se-nțepă cu săbiile... până a-nceput să vorbească... Și vorbea toată ziua.

— Și pe urmă? întrebă Rică. Pe urmă?

— Asta e tot.

— Asta e tot?... Noi învățăm la grădiniță povești mai frumoase.

Todiriță se supără:

— Prostule, ce știi tu? Asta-i istorie... Istorie antică...

A doua zi, la școală, Todiriță a fost scos la lecție. A ieșit din bancă sigur pe sine, cu ochii sclipind vesel.

Nu pusese mâna pe carte, dar lecția o știa din explicație. N-o povestise el lui Iancu, și bunicăi, și lui Rică? La primele întrebări, figura lui Todiriță s-a făcut prelungă. Privea cu ochii mari hârtia multicoloră, trecându-și bățul dintr-o mâna într-alta, mișcându-se ca aiurit în fața stativului.

Întrebările cădeau precise una după alta:

— Arată Macedonia! Ce fel de stat era? Ce pretext

au găsit macedonenii pentru a cotropi Grecia? Cine a organizat armata macedoneană?

Pe față chinuită a lui Todiriță curgea nădușeala. Deschidea și închidea gura, parcă ar fi avut o piatră pe limbă.

— Ei, Todiriță, ce orator cunoști tu la Atena? Gândește-te...

Ca dintr-un fulger, în mintea lui se făcu lumină. Începu să vorbească, de parcă i-ar fi scăpat cuvintele dintr-o praștie:

— Da... da... da știu... tot... tot... Era ăsta... ăla, Te-nes... Timos... Semelanos... care înghițea săbii... îmi amintesc... cu vecinul din miaza... miaza-noapte... care era bâlbâit... Stați puțin: bâlbâit era el, Tenes... Semos... Lemos-tene... adică știu... Demo... Demos... Demostenos!

Și Todiriță, nădușit, mișcându-se în dreapta și-n stânga, străduindu-se să acopere valul râsului ce creștea din bânci, înfuriat pe toți și mai ales pe sine, învârtind ca pe o elice bățul din mâna, se bâlbâia, se bâlbâia, întocmai ca Demostene cu pricina.

Și Demostene i-a rămas numele.

DECEMBRIE

Cred că sunteți de aceeași părere: cel mai frumos anotimp e iarna. Dar nu iarna știe, fără zăpadă. O iarnă sadea, aşa cum e în calendar pe fila lui decembrie: cu zăpadă groasă, pe care se văd pierzându-se în zare niște urme de schiuri. Eh, dar anul ăsta, calendarul meu e minciinos. Și mor de necaz. Tocmai în decembrie e